

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

CZU: 343.13:347.19(043.2)

GURGHÎȘ ANA

**PROCEDURA PRIVIND URMĂRIREA PENALĂ ȘI JUDECAREA CAUZELOR ÎN
CAZUL SĂVÎRȘIRII INFRAȚIUNILOR DE PERSOANELE JURIDICE**

Specialitatea 554.03 – *Drept procesual penal*

Rezumatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Drept Procedural al
Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova

Conducător științific:

DOLEA Igor,

doctor habilitat în drept, profesor universitar,
specialitatea 554.03 – Drept procesual penal

Referenți oficiali:

1. **BARBĂNEAGRĂ Alexei**, doctor habilitat în drept, profesor universitar, ULIM
2. **OSOIANU Tudor**, doctor în drept, profesor universitar, Academia de Poliție „Ștefan cel Mare” a MAI

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. **CUȘNIR Valeriu**, președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar, USM
2. **VIZDOAGĂ Tatiana**, secretar științific, doctor în drept, conferențiar universitar, USM
3. **ULIANOVSKI Xenofon**, doctor habilitat în drept, profesor universitar, USM
4. **RUSU Vitalie**, doctor în drept, profesor universitar, USARB
5. **AIRAPETEAN Artur**, doctor în drept, conferențiar universitar, USEM

Susținerea va avea loc la 06 iunie 2025, ora 11, în ședința **Consiliului Științific Specializat D 554.03-25-04 din cadrul Universității de Stat din Moldova** (MD 2009, Republica Moldova, mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu 67, bloc 2, aula 119).

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC.

Rezumatul a fost expediat la 30 mai 2025.

*Secretar științific al
Consiliului Științific Specializat,
dr., conf. univ.*

*Conducător științific,
dr.hab, prof. univ.*

Autoare:

VIZDOAGĂ Tatiana

DOLEA Igor

GURGHÎȘ Ana

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. În contextul evoluției economice și juridice globale, fenomenul infracțional asociat persoanelor juridice a căpătat o amploare semnificativă, care a generat situații fără precedent, inclusiv în Republica Moldova. Această temă devine tot mai relevantă în peisajul juridic național, având în vedere impactul economic și social al activităților ilicite desfășurate de entități juridice.

Printre evenimentele istorice care au influențat direcția de dezvoltare a legislației naționale în privința persoanei juridice se enumeră adoptarea unei serii de Recomandări, emise de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei referitoare la răspunderea penală a persoanelor juridice, printre care: Recomandarea nr. 12/1981, care abordează criminalitatea în domeniul afacerilor și confirmă posibilitatea instituirii răspunderii penale a persoanelor juridice pentru infracțiuni comise în sectorul comercial; Recomandarea nr. 18/1988 a Consiliului Europei, adoptată la 28 octombrie 1988, ce se referă la răspunderea întreprinderilor - persoane juridice pentru infracțiuni comise în cadrul activităților lor; Recomandarea nr. 8/1996, adoptată de Comitetul de Miniștri la 5 septembrie 1996, conturează politica penală într-o Europă în transformare și subliniază importanța adoptării de către statele membre a unor reglementări care să instituie răspunderea penală a persoanelor juridice; Rezoluția nr. 24/1997, care conține cele 20 de principii directoare în lupta împotriva corupției și a fost adoptată de Comitetul de Miniștri la 6 noiembrie 1997, evidențiază necesitatea implementării unor măsuri menite să prevină utilizarea persoanelor juridice ca paravane pentru disimularea infracțiunilor de corupție.

Republica Moldova, ca stat în tranziție către integrarea în structurile internaționale și europene, a fost martora unei adaptări continue a legislației sale la standardele internaționale. În acest context, legislația penală a fost modificată pentru a răspunde provocărilor legate de responsabilitatea penală a persoanelor juridice.

Astfel, în contextul unei recunoașteri tot mai extinse a răspunderii penale a persoanelor juridice în legislația diverselor state, legislativul Republicii Moldova a adoptat, la 18 aprilie 2002, Codul Penal al Republicii Moldova. Prin această reglementare, persoanele juridice au fost recunoscute ca subiecte active ale infracțiunii. Această evoluție a condus la transpunerea obiectului disputelor în domeniul dreptului procesual penal, culminând cu instituirea, în Codul de Procedură Penală din 7 iunie 2003, a unui cadru procedural pentru urmărirea penală și judecarea cauzelor referitoare la infracțiunile comise de persoanele juridice.

În data de 27.06.2014, între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și statele membre, pe de altă parte, a fost încheiat Acordul de Asociere, conform căruia, țara noastră se obligă,

potrivit art.1 alin. (2) lit.e), „să sprijine și să intensifice cooperarea în spațiul de libertate, securitate și justiție, cu scopul de a consolida statul de drept și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și în ceea ce privește mobilitatea și contactele interpersonale”, iar prin prevederile de la art. 2 alin.(1), ea trebuie „să asigure respectarea principiilor democratice, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, astfel cum sunt proclamate în Declarația Universală a Drepturilor Omului și definite în Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale”. În același timp, textul de la art. 12, potrivit alin. (1), precizează: „în cadrul cooperării în spațiul de libertate, securitate și justiție, părțile acordă o importanță deosebită promovării statului de drept, inclusiv independenței sistemului judiciar, accesului la justiție și dreptului la un proces echitabil”. Totodată, alin. (2) statuează asupra obligației de „cooperare deplină cu privire la funcționarea eficace a instituțiilor în domeniul asigurării respectării legii și al administrării justiției”; iar alin. (3) instituie, cu titlu de angajament inalienabil, că „respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale va ghida toate activitățile de cooperare în domeniul libertății, al securității și al justiției”.

În noiembrie 2023, Consiliul European a decis să inițieze cu Republica Moldova negocierile de aderare, marcând un moment semnificativ în procesul de integrare europeană a țării. Această decizie reflectă angajamentul Uniunii Europene de a sprijini reformele și progresele democratice realizate de Republica Moldova, oferind, astfel, o oportunitate esențială pentru aprofundarea relațiilor între Uniune și această țară.

În cadrul negocierilor de aderare, Republica Moldova este chemată să îndeplinească standarde stricte, stabilite de Uniunea Europeană, în vederea armonizării legislației și politicilor naționale cu cele europene. Aceste negocieri vor implica discuții detaliate și tehnice asupra diferitor aspecte ale *acquis*-ului comunitar.

Deci Republica Moldova este angajată în procesul de armonizare a legislației naționale cu standardele internaționale. În acest context, studiul particularităților urmăririi penale și judecării infracțiunilor comise de persoane juridice este esențial pentru evaluarea conformității legislației naționale cu reglementările internaționale și pentru identificarea domeniilor în care sunt necesare ajustări suplimentare și îmbunătățiri ale cadrului legal național.

Astfel, inspirându-se din conceptele și practica penală ale altor țări, precum Franța, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Olanda, Elveția, SUA, legiuitorul moldav a inițiat îmbunătățirea cadrului legal procesual penal național, racordându-l la cele mai bune practici existente în domeniul urmăririi penale și judecării infracțiunilor comise de persoane juridice.

Legislația procesual penală a fost supusă unui șir de modificări, în special procedura referitoare la urmărirea și judecarea cauzei penale privind infracțiunile comise de persoane juridice: astfel, prin Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative¹, a fost completat Codul de procedură penală al Republicii Moldova cu instituirea unei noi proceduri alternative privind urmărirea penală și îndeplinirea justiției, și anume „procedura privind acordul judiciar de interes public”.

Anterior, legislația procesual penală nu prevedea o procedură alternativă pentru urmărirea penală și îndeplinirea justiției în cazul persoanelor juridice, acestea neavând posibilitatea legală de a beneficia, similar persoanei fizice, de facilități precum reducerea din pedeapsa penală aplicabilă.

Așadar, în cazul în care infracțiunea este săvârșită de o persoană fizică, se pot aplica proceduri alternative, cum ar fi instituirea acordului de recunoaștere a vinovăției, conform articolelor 504-509 din Codul de procedură penală, sau judecarea pe baza probelor administrate în etapa de urmărire penală, conform articolului 364¹ din același cod. Aceste măsuri sunt menite să contribuie semnificativ la reducerea duratei proceselor penale și a severității sancțiunilor impuse de instanță, optimizând, astfel, eficiența și celeritatea sistemului de justiție.

Inspirat, inclusiv, de practica anglo-saxonă, acordul judiciar încheiat cu persoanele juridice facilitează accelerarea procesului penal, oferind o soluție mai rapidă, comparativ cu procedura judiciară obișnuită. În plus, acest mecanism contribuie la generarea de venituri pentru bugetul de stat, prin amenzi plătite benevol de către persoana juridică, ale căror sume pot depăși valoarea amenzilor ce ar fi impuse conform legii penale. Totodată, prin intermediul acordului judiciar, se evită lichidarea persoanei juridice, protejând, în acest mod, mediul economic și menținând stabilitatea pieței comerciale.

Astfel, tragerea la răspundere penală a persoanelor juridice, deși se efectuează pe baze generale, prezintă un șir de particularități, comparativ cu răspunderea penală aplicată persoanelor fizice, ceea ce și determină existența unor norme speciale de procedură, aplicabile în cazul instrumentării unui dosar penal intentat împotriva persoanelor juridice.

Prin Legea nr. 1 din 06.02.2020², care vizează modificarea anumitor acte normative, Codul de procedură penală al Republicii Moldova a fost actualizat, pentru a include aspecte referitoare la reprezentarea persoanelor juridice în cadrul procesului penal. Aceste modificări au fost impuse ca

¹ Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative. Publicată: 02-05-2023 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 154 art. 240. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136756&lang=ro [citat: 24.01.2024].

² Legea nr. 1 din 06.02.2020 pentru modificarea unor acte normative. Publicat : 07-04-2020 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 101 art. 163. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121121&lang=ro [citat: 24.01.2024].

urmare a Hotărârii nr. 30 din 22.11.2018, emise de Curtea Constituțională a Republicii Moldova, care a declarat neconstituționale anumite prevederi ale articolului 521, alineatul (2), din Codul de procedură penală, precum și a analizat omisiunea reglementării posibilității persoanei juridice inculcate de a-și desemna un reprezentant în cadrul procedurilor penale.

Oferirea persoanei juridice a posibilității de a-și numi un reprezentant a fost o necesitate, or, persoana juridică acuzată de săvârșirea unei infracțiuni trebuie să aibă dreptul – încă de la etapele inițiale ale procedurilor – „de a apela la asistența juridică pe care și-o alege; mai mult ca atât, aceasta trebuie să aibă parte de întreg spectrul de servicii asimilate asistenței juridice”³, similar persoanelor fizice.

Așadar, în urma modificărilor legislative, persoana juridică acuzată de săvârșirea unei fapte penale are dreptul de a desemna în mod independent un reprezentant legal. În situația în care acest reprezentant legal este, la rândul său, acuzat în cadrul aceleiași proceduri, persoana juridică are posibilitatea de a numi un alt reprezentant. Iar în „eventualitatea în care persoana juridică nu-și desemnează un alt reprezentant în modul prenotat, fie judecătorul de instrucție la faza de urmărire penală, fie instanța de judecată la judecarea cauzei trebuie să preia această sarcină”⁴, la solicitarea procurorului.

Totodată, legea menționată a adus modificări și în Legea nr. 198/2007 privind asistența juridică garantată de stat⁵, prin completarea articolului 6 cu alineatul (3), fiind introdusă o nouă categorie de beneficiari ai asistenței juridice garantate de stat, respectiv „persoanele juridice înregistrate în Republica Moldova”, precum și a art. 20 cu lit. a¹), potrivit căruia, „se acordă asistență juridică calificată, indiferent de nivelul veniturilor, persoanelor juridice prevăzute la art. 521 alin. 2²) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova”.

Examinarea detaliată a particularităților procedurii legale referitoare la urmărirea penală și judecarea infracțiunilor comise de persoane juridice, precum și a modificărilor legislative pe acest aspect, este de o relevanță esențială. Această analiză nu doar că este actuală, dar este și crucială pentru evaluarea efectelor reformelor în domeniu și pentru identificarea eventualelor lacune în aplicarea legislației. Prin urmare, o înțelegere aprofundată a acestor aspecte contribuie la îmbunătățirea eficienței sistemului de justiție și la consolidarea statului de drept.

³ *Nota informativă la proiectul legii pentru modificarea unor acte normative*. Disponibil: https://www.justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/2_nota_pl_modif_l_100.pdf

⁴ *Ibidem*.

⁵ Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 157–160, art. 614)

Din raționamentele prenotate, este absolut necesară efectuarea unei cercetări complexe, multiaspectuale asupra particularităților urmăririi penale și judecării cauzelor penale privind infracțiunile comise de persoanele juridice, pentru identificarea modalității de aplicare a normelor legale în practică, în mod special, formularea de propuneri sistemice pentru optimizarea corespunzătoare nu doar a dispozițiilor legale, dar și a practicii de aplicare.

Scopul lucrării constă în identificarea și estimarea particularităților distincte ale procedurii de urmărire și judecare a infracțiunilor comise de persoanele juridice din perspectiva asigurării echității procesului penal.

Obiectivele propuse în teză rezidă în:

- determinarea conceptului procedurilor speciale de urmărire penală și de judecare a unor cauze penale;
- cercetarea abordărilor generale privind persoana juridică;
- analiza reprezentării persoanei juridice în procesul penal și a modului de determinare a reprezentantului;
- stabilirea condițiilor de ordin procesual și a competenței privind urmărirea penală în cazul infracțiunilor comise de persoane juridice;
- identificarea particularităților anumitor acțiuni de urmărire penală în cazul infracțiunilor comise de persoane juridice;
- analiza măsurilor preventive aplicabile persoanei juridice;
- stabilirea măsurilor asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat de persoana juridică;
- identificarea particularităților urmăririi penale în cazul încheierii acordului judiciar de interes public;
- analiza judecării cauzelor penale în privința persoanelor juridice;
- relevarea modalității de punere în executare a pedepselor aplicate persoanelor juridice;
- identificarea standardelor și garanțiilor stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului privind infracțiunile comise de persoane juridice.

Ipoteza de cercetare pornește de la faptul că procedura de urmărire și judecare a infracțiunilor comise de persoana juridică are un rol important în asigurarea ordinii de drept dar și a dezvoltării economice a țării. Asigurarea unor raporturi de proporționalitate dintre aceste două deziderate constituie o condiție fundamentală în aspirațiile europene ale societății.

Din această perspectivă atenția a fost focalizată pe următoarele direcții de cercetare:

-identificarea teoretică a instituției persoanei juridice ca în cadrul subiecților procesuali penali;

- evidențierea particularităților specifice urmăririi penale a infracțiunilor comise de persoanele juridice;

- cristalizarea condițiilor de judecare a infracțiunilor comise de persoanele juridice din perspectiva echității procesului.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute.

Pe baza surselor din doctrina juridică dar și a hotărârilor instanțelor judecătorești în materia cercetată, a fost posibilă scoaterea în evidență a particularităților urmăririi și judecării infracțiunilor comise de persoanele juridice. Subiectul abordat și valorificat în cercetarea de față acoperă un gol în doctrina procesual penală din Republica Moldova, lucrarea fiind una de pionierat.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de cercetare constă în investigarea aprofundată a statutului juridic distinct al persoanei juridice în calitate de subiect al procesului penal, demers care a condus la clarificarea unor noțiuni și concepte utilizate atât în doctrină, cât și în practică, oferind o înțelegere mai nuanțată actorilor implicați în procesul penal. Totodată, cercetarea a evidențiat particularitățile implicării persoanei juridice în cadrul procesual penal și a permis fundamentarea teoretică a necesității diversificării cadrului normativ, prin formularea unor propuneri *de lege ferenda* adaptate specificului acestei proceduri speciale.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Demersul științific constituie un cadru teoretic și metodic bazat pe cercetări doctrinale și empirice. Materialul abordat poartă un caracter multidisciplinar, de drept procedural și material penal, fiind în conexiune directă și indirectă cu tendințele științei procesual penale, dar și cu reformele sistemului de justiție realizate în Republica Moldova. Rezultatele cercetării pot fi utile în procesul de elaborare a actelor normative din domeniu, dar și în cadrul altor cercetări din domeniul procedurii penale.

Informațiile și opiniile expuse în cadrul tezei pot constitui o sursă pentru elaborarea și completarea unor cursuri destinate studenților la specialitățile de drept sau audiențelor Institutului Național al Justiției. Materialul prezentat poate servi la elaborarea tezelor de licență, masterat, doctorat, precum și la pregătirea prelegerilor, conferințelor, prezentărilor.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Teza de doctorat a fost elaborată prin punerea în aplicare a unui ansamblu de procedee și metode științifice, în special metoda *istorică* (examinarea instituțiilor aplicabile pe teritoriul Republicii Moldova în diferite perioade de timp); metoda *sistematică*, metoda *comparației* (analiza comparativă a dispozițiilor legale adoptate în diferite state și raportarea acestora la cadrul legal național, în context de reglementare, interpretare și aplicare), metoda *logico-juridică* (aplicarea raționamentului, prin utilizarea procedurilor analitice, pentru examinarea premiselor și formularea concluziilor); metoda *textuală*

(analiza interpretărilor gramaticale, pentru însușirea sensului direct al unor noțiuni utilizate de legiuitor); metoda *analizei documentelor* (prin colectarea, evaluarea, verificarea și selectarea de date cantitative și calitative); *studiul de caz* (în particular, studii de caz descriptive și explicative ale practicii judiciare naționale) etc.

Concluziile generale și recomandările, formulate în cadrul tezei de doctorat, reflectă rezultatele cercetărilor științifice realizate și ale studiilor de caz prezentate, mai mult, acestea se întemeiază, în special, pe prevederile actelor internaționale, precum Convenția Europeană a Drepturilor Omului, pe Constituția Republicii Moldova, pe prevederile legale ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova, pe hotărârile Curții Constituționale, deciziile Curții Supreme de Justiție și hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova.

Baza normativă a cercetării cuprinde prevederile normative ale legii procesual-penale, ale dreptului penal și ale altor ramuri de drept. Totodată, au fost cercetate cu minuțiozitate reglementările procesual penale din alte state, cu preponderență din legislația României, în domeniul urmăririi penale și judecării cauzelor penale privind infracțiunile comise de persoane juridice.

Baza teoretică a tezei de doctorat este constituită din lucrările doctrinarilor din domeniul dreptului penal, procesual penal, execuțional, al drepturilor omului, care au abordat tema pusă în discuție, aceștia fiind teoreticieni consacrați: I. Dolea, D. Roman, T. Osoianu, I. Covalciuc, T. Vizdoagă, M. Poalelungi ș.a. (Republica Moldova); A. Zaharia, R. Slăvoiu, C. Bîrsan, M. Udrioiu, I. Neagu, B. Ghițulescu, Gr. Theodoru, M. Damaschin, A.-R. Trandafir, A. Crișu ș.a. (România); Жогин Н.В., Дражевская Ю.В., Мейер Д.И., Бараненков В.В. ș.a. (Federația Rusă); R. Garraud, G. Sproul, H. Koki, J. F. Renucci (Franța) ș.a.

Baza empirică a cercetării este constituită din jurisprudența CtEDO și a instanțelor naționale. Autoarea a studiat 47 cauze penale examinate de instanțele naționale ale Republicii Moldova și 43 hotărâri ale CtEDO.

Date privind aprobarea rezultatelor. Rezultatele științifice și concluziile de bază ale tezei de doctorat au fost puse în discuție la ședințele Catedrei Drept procesual penal și Criminalistică, ulterior ale Departamentului Drept Procedural al Universității de Stat din Moldova. Concluziile la care s-a ajuns cu ocazia cercetării, au fost reflectate în publicațiile autoarei în reviste de specialitate din țară și peste hotare, dar și în rezumate ale comunicărilor prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale. Rezultatele cercetării au fost prezentate și discutate în cadrul diferitor manifestări științifice și științifico-practice, au fost expuse în cadrul Conferinței științifice internaționale „Criminalistica – pilonul principal al probațiunii judiciare în procesul penal și civil” (București, România, 20-21 octombrie, 2023) și la Conferința științifică internațională „Perspectivele și

problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației”, Cahul, Republica Moldova, 6 iunie, 2024

Rezultatele științifice, obținute în urma cercetării temei tezei de doctorat, a subiectului referitor la particularitățile urmăririi penale și judecării cauzei privind infracțiunile comise de persoane juridice, constau în următoarele: analiza conceptului și criteriilor de reglementare a procedurilor speciale de urmărire penală și de judecare a cauzelor penale; identificarea considerațiilor generale privind persoana juridică și identificarea aspectelor legate de reprezentarea persoanei juridice atât la faza de urmărire penală, cât și la faza de judecare a cauzei penale, care a fost supusă modificărilor în conformitate cu cele mai bune practici și în vederea respectării dreptului la apărare a persoanelor juridice; identificarea particularităților efectuării anumitor acțiuni de urmărire penală în cauzele de învinuire a persoanelor juridice; constatarea măsurilor preventive aplicabile persoanei juridice, în special a controlului judiciar, însoțit de instituirea unei sau mai multor obligații, precum achitarea unei cauțiuni; argumentarea necesității de a identifica și adopta alte măsuri preventive, care ar putea fi aplicate persoanei juridice, or, cele existente în legislația procesual penală sunt, practic, inaplicabile persoanei juridice, context în care se impune lărgirea listei măsurilor; identificarea scopului măsurilor asiguratorii și modalității de aplicare a acestora; analiza aspectelor legate de judecarea cauzei penale privind infracțiunile săvârșite de persoane juridice, a pedepselor aplicate și a modalității de executare; stabilirea practicii CtEDO în materie penală ce vizează persoanele juridice și argumentarea faptului că garanțiile unui proces echitabil în materie penală sunt aplicabile și persoanei juridice învinuite în comiterea infracțiunii.

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei de doctorat au fost publicate 7 lucrări științifice.

Volumul și structura tezei: 220 pagini text de bază ce cuprinde: Introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări; bibliografia din 295 titluri; declarația privind asumarea răspunderii; CV-ul autoarei.

Cuvinte-cheie: proces penal, persoană juridică, control judiciar, măsuri preventive, reprezentant legal, acord judiciar.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul I, intitulat *Analiza situației în domeniul urmăririi penale și judecării cauzelor privind infracțiunile săvârșite de persoanele juridice*, trece în revistă și analizează materialele științifice referitoare la particularitățile urmăririi penale și judecării cauzelor penale privind infracțiunile comise de persoane juridice, precum și standardele stabilite în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului care vizează materia penală. Examinarea discuțiilor și cercetărilor pe acest subiect este realizată într-o manieră sistematică și în ordine cronologică, ceea ce ne-a permis să constatăm că în doctrina procesului penal se atestă că, în contextul evoluției economice, juridice a societății, fenomenul infracțional asociat persoanelor juridice a căpătat o amploare semnificativă, care a determinat includerea persoanelor juridice ca subiect de drept penal. Totodată, particularitățile subiectului persoanei juridice implică examinarea cauzelor penale, efectuarea urmăririi penale cu anumite trăsături specifice, aplicându-se o procedură specială. Perceperea subiectului cercetării a fost posibilă prin analiza detaliată și cu lux de amănunte a materialelor științifice publicate atât de autori din Republica Moldova (I. Dolea, T. Vizdoagă, M. Poalelungi, D. Roman, I. Sedlețchi, V. Rotaru, I. Chirtoacă, S. Botnaru ș.a.), cât și de autori români (I. Neagu, M. Odroi, A. Crișu, A. Negru, M. Damaschin, G. Theodoru, Gh. Mateuț, E. Toma, Gh. Alecu, B. Ghițulescu, A. R. Trandafir, A. Crișu, C. Bîrsan), de autori ruși (N. V. Joghin, I. V. Drajevskaja, D. I. Maier, V.V. Baranenco ș.a.) sau francezi (R. Garraud, G. Sproul, H. Koki, J. F. Renucci ș.a.).

În consecință, s-a reușit a determina gradul de cercetare a temei și aportul științific al studiilor din domeniul vizat, a releva particularitățile urmăririi penale și judecării infracțiunilor comise de persoanele juridice, fiind, astfel, formulată problema științifică ce urmează a fi soluționată și trasate direcțiile de analiză a acesteia, precum și de realizare a obiectivelor propuse.

S-a constatat că determinarea particularităților urmăririi penale, a judecării cauzelor au importanță teoretică și practică, deoarece influențează substanțial întregul proces de efectuare a urmăririi penale, de numire a reprezentantului legal, relevând și posibilitățile de judecare a cauzei penale într-o procedură alternativă, dispunerea măsurilor asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune.

Totodată, au fost evidențiate pozițiile doctrinarilor referitoare la urmărirea penală și judecarea infracțiunilor comise de persoanele juridice.

Mai mulți autori naționali consideră că procedura urmăririi penale și judecării cauzelor în privința infracțiunilor comise de persoane juridice are anumite trăsături distincte, or, aceasta se desfășoară în baza reglementărilor generale, cu anumite derogări formulate de către legiuitor. Aceste

particularități vizează, în special: măsurile preventive aplicabile persoanelor juridice, măsurile asiguratorii, modalitatea de desemnare a reprezentantului legal de către persoana juridică, de către organul de urmărire penală și, după caz, de către instanța de judecată, aplicarea procedurii alternative precum acordul judiciar de interes public.

Capitolul II, cu genericul ***Considerații generale privind urmărirea penală și judecarea infracțiunilor comise de persoanele juridice***, prezintă un șir de raționamente generale despre conceptul și criteriile de reglementare a procedurilor speciale de urmărire penală a persoanelor juridice și de judecare a cauzelor, punând în discuție, inclusiv, opiniile referitoare la persoana juridică ca subiect al infracțiunii, precum și aspectele privind modalitatea de desemnare a reprezentantului legal al acesteia.

În contextul în care normele juridice „aplicabile tuturor cauzelor penale, sub denumirea de *procedura de drept comun* sau *procedura obișnuită*, sunt de natură să asigure cel mai bine aflarea adevărului în fiecare cauză penală și soluționarea acestora potrivit legii, acestea reprezintă cadrul normal al desfășurării procesului penal”⁶. Anume „forma procesuală exclude arbitrariul din procesul penal și stabilește un regim juridic imperativ de desfășurare a acestei activități, fiind, totodată, considerată garanție împotriva abuzurilor”⁷. Practica legislativă din cele mai multe țări a cunoscut însă și așa-numitele „*proceduri speciale* de urmărire și de judecată în acele cazuri în care există factori care să justifice urgentarea desfășurării procesului penal, garanții speciale în vederea ocrotirii unor categorii de infractori, solemnitatea corespunzătoare inculpaților cu funcții de răspundere în stat etc. Ca urmare, a apărut practica legiferării unor proceduri speciale, cu elemente derogatorii de la procedura obișnuită”⁸. În doctrină se consideră că, sub aspectul normelor pe care le conțin, procedurile speciale pot fi de două feluri: „1) proceduri speciale în care se implică, în principal, norme derogatorii de la procedura obișnuită, cum ar fi procedura acordului de recunoaștere a vinovăției și procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice; 2) proceduri speciale unde se aplică, în principal, normele procedurii obișnuite, completate cu normele derogatorii din procedura specială: de exemplu, procedura aplicabilă în cauzele cu infractori minori”⁹.

⁶ Dongoroz V., Kahane S., Antoniu G., Bulai C., Iliescu N., Stănoiu R. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală roman. Partea specială*. Vol. VI., București: Ed. Academiei Române, 2003, p. 401. ISBN: 978-973-655-357-8.

⁷ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, I., Vizdoagă, T., Rotaru, V., Cerbu, A., Ursu, S. *Drept procesual penal*, Ediția a 3-a, revizuită și completată. Chișinău: Cartea Juridică, 2009. p. 19 – 20. ISBN 978-9975-78-833-5.

⁸ Dumitrescu, F.-G. Unele reflecții de ordin teoretico-practic privind procedura de urmărire și judecarea infracțiunilor comise de persoanele juridice. În: *Realități și perspective ale învățământului juridic național*. Vol.2. Chișinău, 2019. p.564-574, p. 564. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/564-574.pdf [citat: 20.05.2023].

⁹ Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală, Partea specială. În lumina noului cod de procedură penală*. Vol.I. București: Universul Juridic, 2015. p. 463 – 464. ISBN 978-606-673-371-7.

În egală măsură, doctrinarii insistă asupra faptului că procedurile speciale au fost impuse de anumite situații particulare speciale, în acest sens „existența unor reglementări speciale poate fi interpretată și ca o preocupare a legiuitorului pentru asigurarea unor garanții procesuale suplimentare în desfășurarea procesului penal”¹⁰. Supunând unei analize categoriile procedurilor speciale la care se referă titlul III al Codului de procedură penală al RM, regăsim reglementări speciale referitoare inclusiv la procedura privind urmărirea penală și judecarea cauzelor privind infracțiunile săvârșite de persoane juridice (art. 520 – art. 523), dar și continuarea firului logic prin reglementările speciale oferite procedurii privind acordul judiciar de interes public (art. 523¹ – art. 523⁷), amplasarea acestora anume în acest context fiind pe deplin justificată.

Relatând despre răspunderea penală a persoanelor juridice, necesită a fi evidențiat că aceasta a căpătat o nouă dimensiune în Europa, în special după Congresul Internațional de Drept Penal Comparat din Budapesta, din 1978. Această evoluție a fost influențată și de dezbaterile concentrate asupra criminalității economico-financiare și concurențiale. Astfel, unele state europene (Franța, Belgia, Finlanda, Portugalia) au răspuns ferm invitației formulate în textul Recomandării R(88) din 20 octombrie 1988 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei¹¹, reglementînd posibilitatea recunoașterii persoanei juridice în calitate de subiect al infracțiunii.

În Republica Moldova, după o lungă perioadă de timp în care în calitate de făptuitor este luată în considerație doar persoana fizică, odată cu adoptarea Codului Penal al RM, pe 18 aprilie 2002, care a intrat în vigoare la 12 iunie 2003, persoanele juridice au devenit subiecte ale răspunderii penale. Potrivit acestui Cod, inclusiv în varianta sa actualizată, persoanele juridice sunt recunoscute ca fiind subiecți ai infracțiunilor și sunt supuse răspunderii penale conform legislației în vigoare.

Depășind teoriile negativă, care conturează persoana juridică doar ca o creație a persoanei fizice, oglindind acțiunile și intențiile acesteia și potrivit căreia „persoana juridică nu poate fi subiect al infracțiunii, pentru că nu are voință, iar intenția este cea a persoanei fizice”¹², precum și cea a ficțiunii, care susține ideea că „subiect de drept veritabil nu poate fi decât ființa umană, persoanele juridice nefiind decât niște subiecți fictivi, recunoscuți ca atare pentru a răspunde necesității de a

¹⁰ Crișu, A. *Drept procesual penal. Proceduri speciale*. București: Ed. ALL BECK, 2004. p. 3. ISBN: 973-655-516-X.

¹¹ Recommendation No. R (88) 18 of the Committee of Ministers to Member States Concerning liability of enterprises having legal personality for offences committed in the exercise of their activities (adopted by the Committee of Ministers on 20 October 1988 at the 420th meeting of the Ministers' Deputies). [online]. Disponibil: <https://rm.coe.int/native/09000016804f3d0c> [citat: 24.02.2023].

¹² Buruiană, O., Botnaru, S. Răspunderea penală a persoanei juridice. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2015, nr. 8 (88), Seria „Științe sociale”, p. 78. ISSN 1814 – 3199, ISSN online 2345-1047. [online]. Disponibil: https://ojs.studiamsu.md/index.php/stiinte_sociale/article/view/5048 [citat: 27.07.2023].

identifica un titular al anumitor drepturi patrimoniale”¹³, astăzi este ridicat la rang de certitudine faptul că persoana juridică reprezintă o realitate juridică incontestabilă, o entitate dotată cu voință și conștiință proprie.

Din literatura de specialitate pot fi desprinse unele condiții pentru antrenarea răspunderii penale a persoanei juridice, cea dintâi dintre ele, dar și cea care poate prezenta un șir de dificultăți cu tentă practică se referă la: „existența unei entități care are personalitate juridică”¹⁴.

În mod evident, existența acesteia trebuie raportată la momentul desfășurării procesului penal, astfel încât în viziunea legiuitorului român, în vederea evitării sustragerii de la răspunderea penală prin reorganizare ar putea fi întreprinse unele măsuri precum interdicția inițierii sau suspendarea procesului de fuziune, divizare, fie reducere a capitalului social al persoanei juridice. În egală măsură, pe aceeași linie de evitare a sustragerii persoanei juridice de la răspunderea penală, autorul M. Udriș opinează că „legislația procesual penală română a prevăzut în mod explicit regula transferării răspunderii penale către persoana juridică succesoare. Astfel, potrivit art. 151 alin. (1) NCP, „în cazul pierderii personalității juridice prin fuziune, absorbție sau divizare, intervenită după comiterea infracțiunii, răspunderea penală și consecințele acesteia se vor angaja: a) în sarcina persoanei juridice create prin fuziune; b) în sarcina persoanei juridice absorbante; c) în sarcina persoanelor juridice care au fost create prin divizare sau care au dobândit fracțiuni din patrimoniul persoanei divizate”¹⁵.

În RM, persoana juridică se confruntă, inclusiv, cu unele probleme la etapa urmăririi penale, și anume: „fuzionarea, divizarea, lichidarea și reducerea capitalului social, ce sunt niște mijloace prin care persoana juridică se eschivează de la răspunderea penală. De exemplu, în cazul în care o persoană juridică absorbită printr-o operațiune de fuziune a comis o infracțiune, persoana juridică absorbantă nu poate fi urmarită penal, deoarece fuziunea nu permite transmiterea responsabilității penale. Sau, în cazul urmăririi penale, persoana juridică face operațiuni patrimoniale menite să micșoreze radical capitalul social, pentru a nu răspunde cu tot patrimoniul, sau chiar pentru a intra în insolabilitate. Astfel, este mult mai ușor pentru ea să evite, în cele mai multe cazuri, pierderi materiale duble și chiar exorbitante, căci sancțiunea materială pentru o persoană juridică este mult mai impunătoare comparativ cu cea aplicabilă persoanei fizice. Sau, în unele cazuri, persoana juridică se poate reorganiza în întreprindere individuală, astfel evitând orice problemă, căci întreprinderea individuală nu răspunde penal. Deci este o lacuna în legislație și o cale pentru persoana juridică ce a comis o

¹³ Streteanu, F., Chiriță, R. Răspunderea penală a persoanei juridice. București: Editura Rosetti, 2002. pag. 45. ISBN 973-8378-16-8.

¹⁴ Udriș, M. *Procedura penală, partea specială*. Ediția a 6-a. București: Editura C. H. Beck, 2019, p.846. ISBN 978-606-18-0884-7.

¹⁵ *Ibidem*, pag. 845.

infracțiune de a evita răspunderea penală. Iar existența în legislația Republicii Moldova a unor lacune ce permit astfel de modalități de evitare a răspunderii penale duce la ineficiența acestei noi instituții, care este necesară. Ea nu trebuie să figureze în Cod doar pentru a satisface niște așteptări, ci trebuie să-și demonstreze utilitatea și importanța, la fel ca în alte state”¹⁶. În acest context, problema care se ridică ține de răspunderea penală a persoanei juridice în cazul în care aceasta, după săvârșirea infracțiunii a fost lichidată. În mod firesc, în acest caz sunt aplicabile normele prevăzute de art. 275 CPP, care se referă la decesul persoanei. Prin urmare, procesul urmează a fi încetat. Totuși, în acest caz există anumite particularități. În primul rând, observăm că legislatorul a omis a indica lichidarea persoanei juridice ca temei care exclude urmărirea penală. Considerăm necesar de a veni în acest caz cu propunere de lege ferenda. La fel, considerăm că în asemenea cazuri foștii fondatori ar putea solicita continuarea procesului pentru constatarea inexistenței faptului infracțiunii, aceasta garantând că în cazul unui eventual proces civil împotriva succesorilor bunurile nu vor fi obiectul disputei.

În plan național, art. 21 CP RM oferă o reglementare exhaustivă a particularităților răspunderii penale a persoanei juridice ca subiect al infracțiunii, stipulând că o persoană juridică, cu excepția autorităților publice, este pasibilă de răspundere penală pentru o faptă prevăzută de legea penală, dacă aceasta nu a îndeplinit sau a îndeplinit necorespunzător dispozițiile directe ale legii, ce stabilesc îndatoriri sau interdicții privind efectuarea unei anumite activități și se constată, cel puțin, una din următoarele circumstanțe: a) fapta a fost săvârșită în interesul persoanei juridice respective de către o persoană fizică împuternicită cu funcții de conducere, care a acționat independent sau ca parte a unui organ al persoanei juridice; b) fapta a fost admisă sau autorizată, sau aprobată, sau utilizată de către persoana împuternicită cu funcții de conducere; c) fapta a fost săvârșită datorită lipsei de supraveghere și control din partea persoanei împuternicite cu funcții de conducere”.

În această manieră, legiuitorul național „circumscrie două categorii de infracțiuni pentru care poate fi antrenată răspunderea penală a unei persoane juridice: infracțiuni comise de însăși persoana juridică în cadrul activităților vizând realizarea obiectului ori apărarea intereselor sale; infracțiuni comise în contul persoanei juridice. Infracțiunea este comisă în contul unei persoane juridice, atunci când ea a fost săvârșită în numele și în interesul persoanei juridice, interes care poate consta în obținerea unui profit sau în evitarea unei pierderi”¹⁷.

În același context, din prevederile art. 21 CP RM alin.(4) se reține și faptul că autoritățile publice reprezintă o categorie distinctă, exclusă din rîndul persoanelor juridice cărora le poate fi

¹⁶ Buruiană, O., Botnaru, S. Răspunderea penală a persoanei juridice. *Op.cit.*, pag.78.

¹⁷ Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice. Aprobare prin Ordinul Procurorului General nr. 98/11 din 22.12.2020, pag. 43.

aplicată răspunderea penală. Astfel, de răspundere penală sunt pasibile persoanele juridice care practică activitate de întreprinzător sub următoarele forme organizatorico-juridice: a) societate în nume colectiv; b) societate în comandită; c) societate cu răspundere limitată; d) societate pe acțiuni; e) cooperativă; f) întreprindere de arendă; g) întreprindere de stat; h) întreprindere municipală; i) întreprinderi cu investiții străine. Subsecvent, din conținutul alin. (4) art. 21 Cod penal, persoana juridică răspunde penal pentru infracțiunile pentru a căror săvârșire este prevăzută sancțiune pentru persoanele juridice în partea specială a Codului penal. Astfel, rezumând, persoana juridică poate comite infracțiuni: contra securității omeniului, infracțiuni de război, contra vieții și sănătății persoanei, contra libertății, cinstei și demnității persoanei, contra drepturilor politice, de muncă și a altor drepturi constituționale ale cetățenilor, contra patrimoniului, contra familiei și minorilor, contra sănătății publice și conviețuirii sociale, ecologice, economice, în domeniul informaticii și telecomunicațiilor, contra securității publice și a ordinii publice, contra bunei desfășurări a activității în sfera publică, infracțiuni de corupție în sectorul privat, contra autorităților publice și securității de stat.

În plan procesual, deși urmărirea penală și judecarea cauzelor privind infracțiunile săvârșite de persoana juridică se efectuează potrivit regulilor generale „una dintre trăsăturile distincte ale procedurii speciale prenotate scoate în prim-plan reprezentantul persoanei juridice în calitate de figurant obligatoriu în vederea derulării acțiunilor procesuale, ca urmare a comiterii infracțiunii de către persoana juridică.”¹⁸ Astfel, în cazul în care o persoană juridică urmează să fie trasă la răspundere penală pentru săvârșirea unei infracțiuni, este necesară desemnarea unei persoane fizice, care va reprezenta persoana juridică pe parcursul procesului penal, atât la urmărire penală, cât și la judecarea cauzei. Reglementând modalitatea de antrenare a acestuia în procesul penal, într-o primă redacție, legislația procesual penală a Republicii Moldova se referea la condiția indispensabilă privind participarea unui reprezentant legal al persoanei juridice, care să figureze în cadrul urmăririi penale și în privința și cu participarea căruia să se desfășoare acțiuni procesuale. Firește, această persoană care urmează a fi desemnată este și reprezentantul legal al persoanei juridice. „În perspectiva unei abordări superficiale, atribuirea calității de reprezentant legal ar presupune abordarea unei probleme simple, în acest context figurând administratorul, directorul general sau managerul”¹⁹, dincolo de această prefață reprezentarea persoanei juridice cunoscând o nuanțare mult mai profundă. Astfel, în ipoteza în care, urmărirea penală sau judecarea cauzei împotriva persoanei juridice se efectuează

¹⁸ Gurghiș, A. Reprezentantul persoanei juridice în reglementările Codului de procedură penală al Republicii Moldova și României. Op. cit. pag. 119.

¹⁹ Dumitrescu, F.G. Particularitățile vizând reprezentarea persoanelor juridice în procesul penal. În: *Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene*, Chișinău, 2020, p.169. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/113723 [citat: 04.03.2023].

pentru aceeași faptă ori pentru fapte conexe și în privința reprezentantului legal al acesteia, persoana acestuia nu e compatibilă cu statutul de reprezentant al persoanei juridice, urmînd a fi desemnată o altă persoană. De notat că legiuitorul nu stabilește întrunirea unor exigențe specifice față de aceasta, cu excepția realizării condițiilor generale de reprezentare, astfel în acest statut existînd posibilitatea de a se regăsi atît persoane din interiorul persoanei juridice, cît și din afara acesteia.

În această situație, ar fi recomandabilă, „respectarea principiului continuității activității, alegerea făcându-se în favoarea unui reprezentant care nu este străin persoanei juridice acuzate de comiterea unei infracțiuni sau, cel puțin, domeniului de activitate al acesteia, or, într-o situație contrară, realizarea intereselor persoanei juridice ar fi grav periclitată”²⁰.

În RM, prin Legea nr. 1 din 06.02.2020 pentru modificarea unor acte normative au fost aduse modificări la Codul de procedură penală, în partea ce ține de reprezentarea persoanei juridice, legiuitorul efectuînd o clarificare asupra modului de desemnare a reprezentantului persoanei juridice.

Astfel, normele legale, anterior modificărilor operate, stabileau doar competența de desemnare a reprezentantului persoanei juridice de către organul de urmărire penală pentru faza de urmărire penală, nefiind o reglementare privitor la faza de judecare a cauzei. În mod firesc, o astfel de reglementare lăsa loc de interpretare. Fiind pe alocuri incerte sau chiar insuficiente, asemenea abordări legale îngreunau considerabil activitatea practică. Omițînd reglementarea posibilității persoanei juridice inculcate de a-și desemna în mod independent un reprezentant în cadrul procedurilor penale, se poate afecta dreptul acesteia la apărare, întrucît aceasta ar fi pusă în imposibilitatea de a utiliza toate mijloacele procedurale necesare pentru a-și apăra interesele, fiind, de asemenea, lipsită de unele garanții ale dreptului la apărare. În aceste circumstanțe, prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 30 din 22.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 521 alin. (2) din Codul de procedură penală²¹, s-au declarat neconstituționale prevederile art. 521 alin. (2) CPP RM, precum și omisiunea reglementării posibilității persoanei juridice inculcate de a-și desemna un reprezentant în cadrul procedurilor penale. Astfel, în urma unei riguroase analize a bunelor practici ale altor state au fost identificate unele soluții optime în vederea soluționării chestiunii referitoare la participarea reprezentantului persoanei juridice în situația în care fapta îi este imputabilă și persoanei fizice reprezentante. O primă posibilitate ar rezerva însăși persoanei juridice dreptul de a-și numi un

²⁰ Gordilă, N., Gîrlea, A. (Gurghiș, A.) Procedura de examinare a infracțiunilor comise de persoane juridice. În: *Manualul Judecătorului pentru cauze penale*. / Asociația Judecătorilor din Moldova, Chișinău, 2013, pp. 1055-1064, pag. 1060.

²¹ Hotărârea Curții Constituționale nr. 30 din 22.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 521 alin. (2) din Codul de procedură penală (Sesizarea nr. 132g/2018). [online]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=677> [citat: 22.02.2023].

reprezentant, în timp ce potrivit celei de-a doua viziuni, aceasta ar fi o prerogativă a instanței de judecată. Și în această a doua situație însă, urmează a se ține cont de doleanțele persoanei juridice, atâta timp cât acestea nu ar fi contrare intereselor justiției. Curtea Constituțională a luat în considerație prezumția, potrivit căreia desemnarea reprezentantului persoanei juridice de către judecătorul de instrucție în ipoteza în care și reprezentantul legal al acesteia e urmărit penal este mai puțin intruzivă comparativ desemnarea acestuia de către organul de urmărire penală. Această remarcă se datorează în special faptului că asupra imparțialității instanței de judecată, spre deosebire de cea a organului de urmărire penală, nu ar exista anumite dubii obiective.

Astfel, acordarea posibilității pentru persoanele juridice de a-și numi independent reprezentanții în procedurile penale, dacă în cauză a fost inițiată urmărirea penală în privința reprezentanților lor legali, nu influențează asupra intereselor justiției. Prin urmare, o astfel de măsură ar fi binevenită, din perspectiva testului ingerinței minime. Totodată, în cazurile în care interesele justiției cer desemnarea de către autorități a unui reprezentant al persoanei juridice în cadrul procedurilor penale, alegerea acestuia trebuie realizată în beneficiul persoanei juridice, ținând cont de interesele acestora în cadrul procedurilor penale intentate împotriva lor. În acest sens, în lumina modificărilor operate la CPP RM, procedura de numire a unui reprezentant legal al persoanei juridice rezultă fără echivoc din conținutul art. 521 CPP RM, care urmează a se aplica în următoarea ordine consecutivă: 1) persoanei juridice i se impune o obligație de a-și desemna un reprezentant în privința căruia nu se desfășoară un proces penal; 2) ulterior, în cazul în care persoana juridică nu-și desemnează un reprezentant (refuză sau se află în imposibilitate de a desemna un asemenea reprezentant), judecătorul de instrucție sau instanța de judecată va desemna un reprezentant al persoanei juridice, la demersul procurorului, din rândul persoanelor care gestionează persoana juridică, în privința căruia nu se desfășoară un proces penal; 3) iar, în cazul lipsei persoanelor care gestionează persoana juridică, organul de urmărire penală sau instanța de judecată vor solicita coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată desemnarea unui avocat care să acorde asistență juridică garantată de stat. Această din urmă va participa la proces, reprezentând interesele entității juridice și acționând exclusiv în beneficiul acesteia, opțiune posibilă drept urmare a modificărilor operate la Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, și anume completarea prevederilor art. 6 cu alin. (3), persoanele juridice fiind adăugate categoriilor de persoane ce au dreptul la asistența juridică garantată de stat, precum și a art.20 cu lit. a¹) care conferă dreptul persoanelor juridice de a beneficia de asistență juridică calificată, indiferent de venitul înregistrat în condițiile Codului de procedură penală a Republicii Moldova.

Se constată totuși insuficiența unor prevederi legale referitoare la competența și acțiunile procurorului în vederea înaintării demersului privind desemnarea unui reprezentant de către judecătorul de instrucție sau instanță.

Totodată, persoana care intenționează să participe ca reprezentant legal al persoanei juridice în cauza penală urmează să prezinte acte ce confirmă funcția, calitatea de serviciu, împuternicirile de administrator al persoanei juridice, în caz contrar, acesta nu se va admite de către procuror sau de organul de urmărire penală la desfășurarea procesului penal în calitatea respectivă, fapt consemnat prin emiterea unei ordonanțe motivate.

În egală măsură, în funcție de organizarea juridică, în fruntea entității juridice pot figura unul sau mai mulți administratori, în timp ce în fața instanței va compărea o singură persoană fizică întrunind calitatea de reprezentant legal.

În ansamblu, persoana juridică acuzată de comiterea infracțiunii trebuie să aibă parte de întregul spectru de servicii asimilate asistenței juridice, pentru ca procedurile intentate împotriva acesteia să aibă un caracter echitabil.

Capitolul III, cu titlul ***Particularitățile urmăririi penale în cazul infracțiunilor comise de persoane juridice*** conține precizări referitoare la formele de competență și modalitatea de determinare a acesteia în ipoteza săvârșirii infracțiunii de persoane juridice. Astfel, norma legală a art. 522 CPP RM, reglementînd criteriul teritorial al urmăririi penale conține prevederi referitoare la delimitarea competențelor organelor de urmărire penală la investigarea categoriei date de infracțiuni în funcție de locul unde: a fost săvârșită infracțiunea; a fost depistat făptuitorul; domiciliază făptuitorul persoană fizică; își are sediul persoana juridică; domiciliază victima sau unde aceasta își are sediul.

Se constată că nu există deosebiri substanțiale între aceasta și normele cu caracter general conținute în art. 40 și 42 CPP RM, legiuitorul recurgînd la aceleași raționamente ca și în cazul persoanelor fizice. De altfel, fiind determinată de una din posibilitățile propuse, competența teritorială poate fi concepută ca și una alternativă, nesemnalandu-se vreun avantaj al unui criteriu față de altul. De remarcat că, respectiv, competența teritorială se va determina potrivit condițiilor marcate *supra*, după ce a fost determinată competența materială prevăzută de art. 266 – 270² CPP RM.

Începerea urmăririi penale se efectuează, potrivit normelor generale, prin ordonanța procurorului sau a reprezentantului organului de urmărire penală care a fost sesizat, cu condiția că din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare rezultă bănuiala rezonabilă cu privire la comiterea infracțiunii și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală, conceptul bănuiei rezonabile fiind tratat în calitate de standard identic situației în care în fața justiției compare persoana fizică.

Un element specific procedurii de tragere la răspundere penală a persoanei juridice atît la etapa de examinare a sesizărilor cu privire la infracțiunile comise, precum și în cadrul desfășurării urmăririi penale este constituit de necesitatea solicitării și obținerii de către organul de urmărire penală a unor informații oficiale referitoare la denumirea completă și abreviată a persoanei juridice, data și numărul de înregistrare, sediul, numerele de telefon și adresele de e-mail ale persoanei juridice, genurile de activitate ș.a., furnizate de către Agenției Servicii Publice.

Dacă în cadrul cauzei penale există și persoane fizice care sunt puse sub învinuire pentru comiterea aceluiași fapte, ordonanța de punere a acestora sub învinuire se va întocmi în parte pentru fiecare.

În ordonanța de punere sub învinuire a persoanei juridice, pe lângă attributele de identificare a persoanei juridice, se includ și informații privind mărimea capitalului social, numele de telefon, de fax, adresa de e-mail, conturile bancare.

În privința persoanei juridice poate fi aplicată doar măsura preventivă controlul judiciar, care are anumite particularități distincte în raport cu persoanele fizice, or, celelalte măsuri preventive sunt inoperabile persoanei juridice, fapt ce permite a concluziona că „măsurile aplicabile persoanei juridice sunt exhaustiv menționate în art. 523 CPP RM”²². De altfel, în cazul dispunerii unei măsuri precum controlul judiciar, aceasta poate fi însoțită cu impunerea respectării de către persoana juridică a unei sau mai multor obligații, reglementate expres de legislația procesual penală, acestea fiind: „depunerea unei cauțiuni, fixate de judecătorul de instrucție sau de instanță, al cărei quantum nu poate fi mai mic de 1000 de unități convenționale; interdicția de a exercita anumite activități, dacă infracțiunea a fost comisă în exercitarea sau în legătură cu exercitarea acestor activități; interdicția de a emite anumite cecuri ori de a folosi cărți de plată”.

Obligațiile în cauză se pot aplica adițional măsurii controlului judiciar, constituind un drept al judecătorului de instrucție sau, după caz, al instanței, aceasta exercitându-l doar dacă consideră necesară instituirea lor.

În situația în care legiuitorul a omis a se expune asupra categoriilor de infracțiuni în care poate fi aplicat controlul judiciar, prin prisma gravității infracțiunii, ne raliem opiniei potrivit căreia aceasta trebuie luată în calcul doar dacă „este necesară pentru buna desfășurare a procesului penal și nu sunt întotdeauna potrivite sau necesare pentru orice tip de infracțiune”²³. În aceeași ordine de idei, susținem

²² Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Ediția a 2-a. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2020. p.1288. ISBN 978-9975-3418-0-6.

²³ *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole. Art.1-603.* / Coord.: M. Udriou. București: Ed. C. H. BECK, 2015. p. 1275. ISBN 978-606-18-0409-2.

completarea art. 523 cu prevederi referitoare la scopul aplicării măsurii preventive, în sensul asigurării bunei desfășurări a procesului penal, precum și concretizarea constituirii bănuielii rezonabile că a fost săvârșită o infracțiune, în scopul protecției persoanei juridice, or, impunerea nejustificată a unor măsuri preventive poate afecta grav activitatea și obiectivele acesteia²⁴. De altfel, constituirea unei suspiciuni rezonabile ca a fost comisă o infracțiune prezintă o semantică nuanțată în cazul persoanei juridice, aceasta prezentînd o legătură directă cu faptele comise de către persoane fizice, de regulă, responsabile. Prin urmare, la stabilirea bănuielii rezonabile în cadrul infracțiunii săvârșite de persoana juridică este necesar în mod obligatoriu de a constata acțiunile/inacțiunile persoanelor fizice care au avut ca și consecință o asemenea situație. Totuși, nu este neapărat necesar ca infracțiunea unei persoane juridice să fie o consecință a infracțiunii persoanei fizice. În funcție de caz, aceasta poate fi și o contravenție. Prin urmare, la constatarea bănuielii rezonabile în cadrul examinării chestiunii cu privire la infracțiunea săvârșită de persoana juridică pot fi analizate și faptele persoanelor fizice responsabile, dar acest aspect nu va fi obligatoriu.

Totuși, în condițiile în care constatăm inoperabilitatea măsurilor preventive opozabile persoanelor juridice, susținem cu vehemență opiniile formulate în literatura de specialitate, potrivit cărora ar fi oportună conturarea unui sistem de măsuri preventive orientat exclusiv către situațiile în care infracțiunea are în calitate de subiect persoana juridică. Printre acestea s-ar regăsi suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale, interzicerea unor operațiuni patrimoniale, susceptibile de a antrena diminuarea activului patrimonial sau insolvența persoanei juridice, interzicerea încheierii anumitor acte juridice, stabilite de organul judiciar, interzicerea desfășurării activităților de natura celor cu ocazia cărora a fost comisă infracțiunea”²⁵.

În contextul măsurilor asiguratorii și a condițiilor cărora trebuie să le corespundă acestea în cazul persoanelor juridice se disting următoarele: „a) să fie necesară pentru evitarea ascunderii, distrugerii, înstrăinării sau sustragere de la urmărire a bunurilor; și b) bunurile asupra cărora se dispune măsura să poată face obiectul confiscării speciale sau al confiscării extinse ori să poată servi la garantarea executării pedepsei amenzii sau a cheltuielilor judiciare ori a reparării pagubei produse prin infracțiune”²⁶. Suplimentar, urmează a fi luat în considerație principiul proporționalității, în

²⁴ **Gurghiș, A.** Sistemul măsurilor preventive aplicate persoanelor juridice. In: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM: științe juridice*, 2024, p. 206.

²⁵ Poalelungi, M., Dolea, I., Vizdoagă, T. *Manualul Judecătorului pentru cauzei penale*. Ediția I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. p.106. ISBN 978-9975-53-231-0.

²⁶ **Gurghiș, A.** Aplicarea măsurilor asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat de persoana juridică. In: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2024, nr. 3(70), p. 28.

calitate de criteriu eficient de apreciere a legitimității intervenției autorităților statale în situația limitării exercițiului unor drepturi. Temeiurile de aplicare a sechestrului în opiniile autorilor naționali pot fi însumate, constituind un sistem integru ce vizează: condiția începerii urmăririi penale; existența unor date rezonabile privind presupunerea că bănuitul, învinuitul, inculpatul sau alte persoane pot tăinui, deteriora, sau cheltui bunurile urmărite; să fie înaintată acțiunea civilă sau să existe unul din bunurile prevăzute de art. 106 alin. (2) CP RM sau pentru infracțiunea săvârșită legea să prevadă pedeapsa amenzii; daunele materiale să fi survenit ca urmare a comiterii unei infracțiuni; punerea sub învinuire a persoanei care a săvârșit infracțiunea; existența bunurilor asupra cărora urmează a fi aplicat sechestrul.

Un alt aspect diferențiat, aplicabil în cazul persoanei juridice este că, „în cazul aplicării sechestrului asupra bunurilor aflate pe teritoriul unei întreprinderi, organizații sau instituții, copia procesului-verbal sau de pe lista de inventariere se înmânează, prin contrasemnătură, reprezentantului administrației.”²⁷. Persoanele juridice asupra cărora urmează a fi aplicate măsurile asigurătorii trebuie să se regăsească în statut de învinuit sau inculpat, iar bunurile asupra cărora se va aplica sechestrul urmează să prezinte o valoare apropiată valorii probabile a pagubei.

Într-o altă ordine de idei, urmărind scopul fortificării procedurii privind urmărirea și judecarea cauzelor în cazul infracțiunilor comise de persoane juridice, dar și de a urma tendințele absolut justificate de simplificare a justiției penale, prin Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative²⁸ a fost completat capitolul VI al CPP RM cu secțiunea 2, care vine să reglementeze procedura privind acordul judiciar de interes public, aceasta fiind o procedură specială nouă, nereglementată anterior. Potrivit prevederilor procesuale, acesta se prezintă ca fiind o tranzacție publică încheiată între procuror și reprezentantul legal sau reprezentantul desemnat al persoanei juridice, prin care ultimul recunoaște faptul comiterii infracțiunii, încadrarea juridică a faptelor și se angajează să execute obligațiile stabilite în acordul judiciar de interes public, în schimbul renunțării de către procuror la transmiterea cauzei penale în instanța de judecată.

S-a arătat că, pentru încheierea acordului judiciar de interes public, este necesară respectarea anumitor condiții stabilite expres de către legiuitor, și anume, în cazul în care persoana juridică: nu a

²⁷ Osoianu, T.; Orîndaș, V. *Procedură Penală*. Chișinău: Acad. „Ștefan cel Mare” a M.A.I. al RM, 2004, p. 226.

²⁸ Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative. Publicată la 02.05.2023 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 154. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136756&lang=ro [citat: 12.10.2023].

semnat anterior un acord judiciar de interes public; este învinuită de comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 243, 244, 325, 326, 334 Cp.²⁹

În cazul încheierii unui asemenea acord, există anumite particularități ale urmăririi penale. Astfel, acordul judiciar de interes public poate să fie încheiat până la terminarea urmăririi penale, la inițiativa procurorului sau a reprezentantului persoanei juridice, fie a apărătorului său. Iar un alt aspect semnificativ este că încheierea unui asemenea acord cu persoana juridică nu înlătură răspunderea penală a persoanelor fizice vinovate de comiterea infracțiunii imputate acestora. Ulterior întocmirii și semnării de către toate părțile a acordului de interes public, aprobării de către procurorul ierarhic superior, procurorul va înainta un demers instanței de judecată privind confirmarea acordului judiciar de interes public. Rolul instanței de judecată constă în confirmarea acordului, fie restituirea acestuia procurorului în cazul în care constată că nu au fost respectate condițiile legale.

Urmare a confirmării acordului de către instanță, persoana juridică are rezervată o perioadă de până la 3 ani, perioadă în care urmărirea penală va fi suspendată condiționat, pentru a realiza executarea tuturor obligațiilor negociate și prevăzute de acord.

Art. 521 alin. (2) exclude participarea reprezentantului persoanei juridice în cazul în care în privința reprezentantului acesteia se efectuează urmărirea penală pentru aceeași faptă ori pentru fapte conexe. Prin urmare, în mod firesc, prevederile art. 523² alin. (2) care condiționează încheierea acordului judiciar de interes public de colaborarea reprezentantului persoanei juridice nu privește acel reprezentant față de care este pornită urmărirea penală.

În Capitolul IV, intitulat ***Particularitățile judecării cauzelor penale și ale punerii în executare a hotărârilor judecătorești în privința persoanelor juridice***, este supusă analizei procedura examinării cauzei în fața instanței, în ipoteza comiterii infracțiunii de persoana juridică, precum și sistemul sancțiunilor opozabile entităților juridice, evidențiind modalitățile de punere în executare ale acestora.

Astfel, se relevă că faza de judecare a cauzei penale este ghidată de anumite principii, consfințite în legislație, care reglementează întreaga activitate desfășurată în fața instanței de judecată pe întreaga procedură de judecare a cauzei. Prin urmare, cu toate că tragerea la răspundere a persoanelor juridice se face pe baze generale, aceasta prezintă un șir de particularități față de răspunderea penală a persoanei fizice. Acestea au ca obiect de referință, în principal, reprezentarea persoanei juridice în procesul penal, măsurile preventive aplicabile, competența teritorială privind locul de citare a persoanei juridice, măsurile asiguratorii care se pot lua față de persoana juridică,

²⁹ **Gurghiș, A.** Provocările introducerii în legislația procesual-penală a acordului judiciar de interes public. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2024, nr. 2(69), p.16 [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/208388 [citat: 22.09.2024].

dizolvarea sau a lichidarea persoanei juridice, executarea pedepselor și punerea în executare a acestora.

La faza de judecare a cauzei, desemnarea reprezentantului persoanei juridice se efectuează de către aceasta. În cazul în care persoana juridică nu-și desemnează un reprezentant, la demersul procurorului, instanța de judecată desemnează un reprezentant al persoanei juridice din rândul persoanelor care gestionează persoana juridică și în privința căruia nu se desfășoară un proces penal. Totodată, dacă se constată că lipsesc persoanele care gestionează persoana juridică, instanța de judecată care judecă cauza solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat care să acorde asistență juridică garantată de stat.

Dincolo de analiza conceptului pedepsei și a scopului acesteia, este meticolos cercetat sistemul sancțiunilor aplicabile în cazul persoanei juridice, evidențiind specificul acestora și tratând varietatea acestora, cu referire la pedepsele principale și complementare. Cercetările se referă în aspect comparativ și la legislația procesuală a altor state (România, Franța, SUA, Belgia, Spania, etc.).

În altă ordine de idei, hotărârile definitive au valoare, numai dacă sunt puse în executare. În acest sens, au fost cercetate premisele devenirii definitive a hotărârilor judecătorești, impactul executării acestora asupra persoanei juridice fiind constatate în cazul fiecărui tip de pedeapsă individual, remarcînd, printre altele, și particularitățile lichidării persoanei juridice. Totodată, se argumentează odată în plus că, în cazul judecării unei cauze referitoare la comiterea unei infracțiuni de către persoane juridice, trebuie respectate toate garanțiile unui proces penal echitabil.

CONCLUZIILE GENERALE ȘI RECOMANDĂRILE

Urmare a demersului științific realizat, a fost soluționată ***problema științifică actuală de importanță majoră***, care constă în investigarea aprofundată a statutului juridic distinct al persoanei juridice în calitate de subiect al procesului penal, demers care a condus la clarificarea unor noțiuni și concepte utilizate atât în doctrină, cât și în practică, oferind o înțelegere mai nuanțată actorilor implicați în procesul penal. Totodată, cercetarea a evidențiat particularitățile implicării persoanei juridice în cadrul procesual penal și a permis fundamentarea teoretică a necesității diversificării cadrului normativ, prin formularea unor propuneri *de lege ferenda* adaptate specificului acestei proceduri speciale.

Problema științifică importantă tratată în lucrare a fost dezvăluită prin concluziile formulate în baza ipotezei de cercetare, și anume:

1. O trăsătură distinctă a procedurii privind urmărirea penală și judecarea cauzelor privind infracțiunile săvârșite de persoana juridică constă în participarea, pe tot parcursul procesului penal, a unui reprezentant al persoanei juridice și, respectiv, desemnarea reprezentantului legal. Anterior, se atesta omisiunea legală privind posibilitatea persoanei juridice inculpate de a-și desemna de sine stătător un reprezentant în cadrul procedurilor penale, ceea ce afecta esențial dreptul acesteia la apărare. Astfel, în urma modificărilor aduse legislației procesual penale, a fost realizată o clarificare privind modalitatea de desemnare a reprezentantului persoanei juridice atât la faza de urmărire penală, cât și la faza de judecare a cauzei penale (A se vedea: Capitolul 2, subcapitolul 2.3.).

2. Prin modificările operate în CPP RM, a fost oferită persoanelor juridice posibilitatea de a-și desemna independent reprezentanții în procedurile penale. Astfel, potrivit sumar art. 521 CPP RM: persoanei juridice i se impune o obligație de a-și desemna un reprezentant în privința căruia nu se desfășoară un proces penal – art. 521 alin. (2); ulterior, atunci când care persoana juridică nu-și desemnează un reprezentant (refuză sau nu are capacitatea de a desemna un reprezentant), judecătorul de instrucție sau instanța de judecată va desemna un reprezentant al persoanei juridice, la demersul procurorului, din rândul persoanelor care gestionează persoana juridică, în privința căruia nu se desfășoară un proces penal – art. 521 alin. (2¹); iar în cazul lipsei persoanelor care gestionează persoana juridică, organul de urmărire penală sau instanța de judecată vor solicita coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată desemnarea unui avocat care să acorde asistență juridică garantată de stat (A se vedea: Capitolul 2, subcapitolul 2.3.).

3. În contextul în care se constată că lipsesc persoane juridice care gestionează persoana juridică, organul de urmărire penală sau instanța de judecată solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat care să acorde asistență juridică garantată de stat. Astfel, Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat a lărgit spectrul persoanelor care pot beneficia de asistență juridică garantată de stat, fiind introdusă o nouă categorie, și anume persoanele juridice, indiferent de nivelul veniturilor. (A se vedea: Capitolul 2, subcapitolul 2.3.)

4. În cazul în care persoana juridică își desemnează un reprezentant, în vederea admiterii în procesul penal în calitate de reprezentanți legali ai persoanelor juridice supuse răspunderii penale, procurorul, organul de urmărire penală urmează să solicite de la administratorii persoanelor juridice documentele oficiale (contracte de constituire, hotărâri, ordine, dispoziții, statute, hotărâri ale instanței de judecată etc.), care să ateste funcția, calitatea de serviciu și împuternicirile lor, extrase și copii confirmate de pe originalele actelor, care vor fi anexate la materialele cauzei penale. În cazul neprezentării acestor documente, persoana desemnată ca reprezentant nu se va admite de către

procuror, fapt consemnat prin emiterea unei ordonanțe motivate (A se vedea: Capitolul 2, subcapitolul 2.3.).

5. Persoana nu are dreptul să participe și nu va fi admisă în procesul penal în calitate de reprezentant legal sau de reprezentant al persoanei juridice, iar dacă a fost admisă, va fi înlăturată din proces, în cazul în care este prezentă cel puțin una din următoarele circumstanțe: a) dacă a participat în această cauză în calitate de: - persoană care a efectuat urmărirea penală; - procuror care a luat parte la desfășurarea procesului penal; - judecător care a judecat cauza, inclusiv judecător de instrucție; - grefier, interpret, traducător, specialist sau expert; - reprezentant sau reprezentant legal al victimei, părții vătămate, părții civile; b) dacă prin infracțiunea imputată persoanei juridice i s-a cauzat prejudiciu material fizic sau moral; c) dacă a fost declarată, în modul stabilit de lege, ca incapabilă, potrivit procedurii civile sau penale; d) dacă a acordat anterior asistență juridică unei persoane ale cărei interese vin în contradicție cu interesele persoanei juridice pe care o reprezintă, precum și dacă se află în relații de rudenie sau relații de dependență personală de prima (A se vedea: Capitolul 2, subcapitolul 2.3.)

6. În procesul de examinare a sesizărilor cu privire la infracțiunile comise de către persoanele juridice, precum și în cadrul desfășurării urmăririi penale, „procurorii, reprezentanții organelor de urmărire penală vor solicita Agenției Servicii Publice și vor obține – cu anexarea la materialele și cauzele cercetate – următoarele informații oficiale: a) denumirea completă și abreviată a persoanei juridice și forma juridică de organizare a ei; b) data și numărul de identificare de stat a persoanei juridice; c) modalitatea de constituire a persoanei juridice (înființată sau reorganizată) și datele despre succesiunea de drept; d) sediul, numerele de telefon și adresele de e-mail ale persoanei juridice, ale filialelor și reprezentanțelor ei; e) genurile principale de activitate și termenul de activitate; f) mărimea capitalului social și al cotelor de participare ale fondatorilor (asociaților), datele din buletinul de identitate și domiciliul lor; g) numele, prenumele, datele din buletinul de identitate, adresa de la domiciliu și numărul de telefon ale managerului principal; h) data înregistrării modificărilor operate în documentele de constituire ale persoanei juridice, esența modificărilor; i) modul de încetare a activității persoanei juridice (prin reorganizare sau lichidare) (A se vedea: Capitolul 3, subcapitolul 3.2).

7. Majoritatea măsurilor preventive stabilite în partea generală a CPP sunt inaplicabile în cazul persoanei juridice, astfel că legea stabilește că în cazul persoanei juridice se aplică în mod special controlul judiciar, care are anumite particularități distincte în raport cu aplicarea lui persoanelor fizice. Reieșind din conținutul art. 523 CPP RM, legiuitorul a omis de a include, drept condiții în aplicarea controlului judiciar, gravitatea infracțiunii și faptul că aceste măsuri pot fi luate, numai dacă există

motive temeinice care justifică suspiciunea rezonabilă că persoana juridică a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală. Mai mult, se argumentează necesitatea instituirii mai multor măsuri preventive aplicabile persoanei juridice (A se vedea: Capitolul 3, subcapitolul 3.3).

8. Măsura preventivă controlul judiciar poate fi însoțită de impunerea respectării de către persoana juridică a unei sau mai multor obligații, reglementate expres de legislația procesual penală, și anume: depunerea unei cauțiuni, fixate de judecătorul de instrucție sau de instanță, al cărei quantum nu poate fi mai mic de 1000 de unități convenționale; interdicția de a exercita anumite activități, dacă infracțiunea a fost comisă în exercitarea sau în legătură cu exercitarea acestor activități; interdicția de a emite anumite cecuri ori de a folosi cărți de plată (A se vedea: Capitolul 3, subcapitolul 3.3).

9. Legiuitorul a reglementat o nouă procedură specială, aplicabilă persoanei juridice, aceasta fiind procedura privind acordul judiciar de interes public. Dacă o infracțiune este săvârșită de către o persoană fizică, ca proceduri alternative ar fi posibil acordul de recunoaștere a vinovăției (art. 504-509² din CPP RM), procedura acordului de cooperare (art. 509³ - 509¹⁰ din CPP RM) sau judecarea pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală (art. 364¹ din CPP RM), care reduc semnificativ din durata proceselor penale în fața instanțelor de judecată și a pedepselor aplicate, s-a impus necesitatea adoptării unei proceduri asemănătoare și persoanelor juridice, intitulată acordul judiciar de interes public (A se vedea: Capitolul 3, subcapitolul 3.5).

10. Condițiile legale pentru încheierea acordului judiciar de interes public sunt expres stipulate în legislația procesual penală, acestea fiind: - persoana juridică nu a semnat anterior un acord judiciar de interes public; -persoana juridică este învinuită de comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 243 (Spălarea de bani), art. 244 (Evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor), art. 325 (Corupere activă), art. 326 (Trafic de influență), art. 334 (Darea de mită) Cod Penal (A se vedea: Capitolul 3, subcapitolul 3.5).

11. La încheierea acordului judiciar de interes public, un rol important îl are apărătorul, care vine să certifice separat, în scris, declarația că acordul judiciar de interes public a fost examinat de el personal, că procedura de încheiere a lui, prevăzută de legislația procesual penală, a fost respectată și că încheierea acestuia de către reprezentantul persoanei juridice învinuite rezultă din înțelegerea lor confidențială anticipată (A se vedea: Capitolul 3, subcapitolul 3.5).

12. Procesual, ulterior întocmirii și semnării de către toate părțile a acordului de interes public, aprobării de către procurorul ierarhic superior, procurorul va înainta instanței de judecată un demers privind confirmarea acordului judiciar de interes public. Dacă acordul de interes public se confirmă de către instanță, procurorul va emite o ordonanță, prin care va suspenda condiționat urmărirea penală pentru un termen de până la 3 ani. Iar dacă se va constata de către procuror că

persoana juridică a executat toate obligațiile asumate, la expirarea termenului stabilit în acordul judiciar de interes public, acesta dispune, prin ordonanță, încetarea urmăririi penale (A se vedea: Capitolul 3, subcapitolul 3.5).

13. Garanțiile prevăzute de art. 6 din CoEDO, sunt aplicabile persoanei juridice, inclusiv dreptul la prezumția de nevinovăție, dreptul la apărare, contradictorialitatea procesului penal, egalitatea armelor. Mai mult, art. 6 par. 1 din CoEDO prevede că dreptul la un proces echitabil protejează orice persoană juridică împotriva oricărei acuzații penale formulate împotriva sa (A se vedea: Capitolul 1, subcapitolul 1.3).

Descrierea contribuțiilor personale cu sublinierea semnificației teoretice și valorii practice a acesteia. Aportul personal al autoarei se manifestă prin investigarea detaliată și complexă a tuturor particularităților urmăririi penale și judecării cauzei privind infracțiunile comise de persoane juridice, inclusiv prin prisma garantării unui proces echitabil persoanelor juridice. Unei analize detaliate au fost supuse acele elemente definitorii care delimitează procedurile penale privind persoana fizică și, respectiv, persoana juridică, și anume care se referă la măsurile preventive aplicabile, procedurile speciale, desemnarea reprezentatului legal. Concluziile la care se ajunge sunt bazate în exclusivitate pe concepțiile doctrinare, pe practica judiciară națională, pe jurisprudența CtEDO în cauze în materie penală privind persoane juridice. Teza de doctorat conține propuneri, cu o semnificativă noutate și originalitate științifică, pentru îmbunătățirea cadrului legal de reglementare procesual penală, prin care se asigură instituirea de garanții procesuale persoanelor juridice, în cazul aplicării măsurii preventive, în cazul înaintării de către procuror a demersului de desemnare a reprezentantului legal, al lărgirii listei măsurilor preventive aplicabile persoanei juridice. Au fost fundamentate propunerile *de lege ferenda*, formulate în temeiul propriilor cercetări și al concluziilor teoretice, precum și propunerile în vederea îmbunătățirii cadrului legal privind tragerea la răspundere penală a persoanelor juridice. Pentru prima dată, în Republica Moldova, a fost analizat conținutul, precum și practica aplicării normelor procesual penale cu privire la urmărirea și judecarea cauzelor penale privind infracțiunile comise de persoane juridice. Mai mult, în teza de doctorat se regăsesc argumente actuale și pertinente în susținerea opiniilor doctrinarilor și cercetătorilor din domeniu.

Noutatea și originalitatea științifică tezei de doctorat constă de asemenea în analiza și cercetarea minuțioasă a doctrinei, dar și a hotărârilor instanțelor judecătorești în materia cercetată, fapt care a făcut posibilă scoaterea în evidență a particularităților urmăririi și judecării infracțiunilor comise de persoanele juridice. Subiectul abordat și valorificat în cadrul cercetării acoperă un gol în doctrina procesual penală din Republica Moldova, lucrarea fiind una de pionierat.

Baza legală și empirică a cercetării este formată din: a) normele prevăzute la art. 520 – 523, art. 523¹- 523⁷ CPP RM; b) reglementările procesual penale din legislației altor state în materia urmăririi penale și judecării cauzelor privind infracțiunile comise de persoane juridice; c) jurisprudența CtEDO; d) jurisprudența Curții de Apel Chișinău, a Curții de Apel Bălți, a Curții Supreme de Justiție; e) hotărârile Curții Constituționale.

Semnificația teoretică a tezei rezidă în faptul că lucrarea constituie un cadru teoretic și complex, avînd la fundament un număr impunător de cercetări doctrinare și empirice. Se impune caracterul multidisciplinar al demersului științific, vizînd dreptul procedural și material penal, acestea fiind în legătură de conexitate directă și indirectă cu tendințele științei procesual penale, dar și cu reformele sistemului de justiție realizate în Republica Moldova.

Valoarea practică a tezei se evidențiază prin faptul că rezultatele cercetării sunt direcționate în mod concret către perfecționarea legislației procesual penale și îmbunătățirea unor instituții. Aceste rezultate pot fi utilizate atât în cercetările științifice ulterioare, cât și în activitatea didactică.

Valoarea aplicativă a studiului se manifestă și prin faptul că: 1) propunerile autoarei pentru îmbunătățirea Codului de procedură penală pot fi implementate de către legiuitor în procesul de legiferare; 2) recomandările practice, susținute în cadrul lucrării, sunt valoroase pentru judecători, procurori, avocați și justițiabili, acestea constituind o sursă alternativă pentru elaborarea și completarea unor cursuri pentru audienții Institutului Național al Justiției, fie a cursurilor destinate studenților la specialitățile de drept; 3) conținutul tezei poate fi folosit de către cercetători la elaborarea tezilor de licență, masterat, doctorat, fie în vederea pregătirii materialelor pentru prezentări, conferințe, prelegeri.

Date privind aprobarea rezultatelor. Rezultatele științifice și concluziile de bază ale prezentei teze de doctorat au fost puse în discuție la ședințele Departamentului Drept Procedural, Facultatea de Drept USM. Rezultatele investigațiilor științifice au fost reflectate în publicații ale autorului în reviste de specialitate din țară și în rezumate ale comunicărilor prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale.

Indicarea limitelor rezultatelor obținute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate.

Limitele rezultatelor obținute se rezumă la cercetarea subiectului referitor la particularitățile urmăririi penale și judecării cauzelor penale privind infracțiunile comise de persoane juridice; la analiza aprofundată a elementelor definitorii a procedurii speciale atât în Republica Moldova, cât și în alte țări, precum spațiul românesc.

Recomandări:

1. Completarea art. 275 din CPP RM alin. (5) cu sintagma *sau persoana juridică a fost lichidată*;

2. Completarea art. 521 din CPP RM cu un nou alineat – 2², cu următorul cuprins:

„Demersul procurorului, înaintat judecătorului de instrucție sau instanței de judecată, urmează să conțină obligatoriu următoarele:

- 1) *obiectul bănuielii sau învinuirii;*
- 2) *fapta incriminată;*
- 3) *pedeapsa prevăzută de lege;*
- 4) *circumstanțele relevante;*
- 5) *motivarea imposibilității desemnării de către persoana juridică a unui reprezentant;*
- 6) *motivarea alegerii persoanei propuse ca reprezentant;*
- 7) *numele și prenumele persoanei care gestionează persoana juridică;*
- 8) *funcția persoanei;*
- 9) *acordul persoanei propuse ca reprezentant”.*

3. Completarea alin. (1) art. 523 CPP RM cu următorul conținut:

„Judecătorul de instrucție, în cursul urmăririi penale sau, după caz, instanța de judecată, la demersul procurorului, poate dispune, dacă consideră necesar, punerea persoanei juridice sub control judiciar, dacă există motive temeinice care justifică bănuiala rezonabilă că persoana juridică a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și numai pentru a se asigura buna desfășurare a procesului penal”.

4. Introducerea unui nou art., 522¹, cu următorul cuprins:

„(1) Judecătorul de instrucție, în cursul urmăririi penale sau, după caz, instanța de judecată, la demersul procurorului, poate dispune, dacă consideră necesar, dacă există motive temeinice care justifică bănuiala rezonabilă că persoana juridică a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și numai pentru a se asigura buna desfășurare a procesului penal, a uneia dintre următoarele măsuri:

- 1) *interdicția inițierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare, lichidare, reorganizare a persoanei juridice;*
- 2) *interdicția inițierii ori, după caz, suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale;*
- 3) *interzicerea unor operațiuni patrimoniale, susceptibile de a antrena diminuarea activului patrimonial sau insolvența persoanei juridice;*
- 4) *interzicerea încheierii anumitor acte juridice, stabilite de organul judiciar.*

(2) Măsurile preventive prevăzute la alin. (1) pot fi dispuse pe o perioadă de cel mult 60 de zile, cu posibilitatea prelungirii în cursul urmăririi penale și judecării cauzei, dacă se mențin temeiurile care au determinat aplicarea acestora, însă fiecare prelungire nu poate depăși 60 de zile.

(3) Încheierea judecătorului de instrucție sau, după caz, a instanței de judecată privitor la punerea persoanei juridice sub control judiciar poate fi atacată în termenul și modul prevăzut în art.308-311”.

BIBLIOGRAFIE

1. BURUIANĂ, O., BOTNARU, S. Răspunderea penală a persoanei juridice. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2015, nr. 8 (88), Seria „Științe sociale”, pag. 77-80. ISSN 1814 – 3199, ISSN online 2345-1047. [online]. Disponibil: https://ojs.studiamsu.md/index.php/stiinte_sociale/article/view/5048 [citat: 27.07.2023].
2. *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole. Art.1-603.* / Coord.: M. Udriou. București: Ed. C. H. BECK, 2015. 1691 p. ISBN 978-606-18-0409-2.
3. CRIȘU, A. *Drept procesual penal. Proceduri speciale.* București: Ed. ALL BECK, 2004. 216 p. ISBN: 973-655-516-X.
4. DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ.* Ediția a 2-a. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2020. 1408 p. ISBN 978-9975-3418-0-6.
5. DOLEA, I. et al. *Drept procesual penal.* Ediția a 3-a, revizuită și completată. Chișinău: Cartea Juridică, 2009, ISBN 978-9975-78-833-5.
6. DONGOROZ V. et al. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea specială.* Vol. VI. Ediția a 2-a. București: Ed. Academiei Române, 2003. 444 p. ISBN: 978-973-655-357-8.
7. DUMITRESCU, F.G. Particularitățile vizând reprezentarea persoanelor juridice în procesul penal. În: [Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene, Chișinău, 2020](https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/113723), p.168-174. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/113723 [citat: 04.03.2023].
8. DUMITRESCU, F.-G. Unele reflecții de ordin teoretico-practic privind procedura de urmărire și judecarea infracțiunilor comise de persoanele juridice. În: *Realități și perspective ale învățământului juridic național.* Vol.2. Chișinău, 2019, pp.564-574. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/564-574.pdf [citat: 20.05.2023].
9. *Ghidul privind procedura de urmărire penală și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice.* Aprobat prin Ordinul Procurorului General nr. 98/11 din 22.12.2020.
10. GORDILĂ, N., GÎRLEA, A. (GURGHÎȘ, A.) Procedura de examinare a infracțiunilor comise de persoane juridice. În: *Manualul Judecătorului pentru cauze penale.* / Asociația Judecătorilor din Moldova, Chișinău, 2013. pp. 1055-1064. ISBN: 978-9975-53-231-0.
11. GURGHÎȘ, A. Provocările introducerii în legislația procesual-penală a acordului judiciar de interes public. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2024, nr. 2(69), pp.13-17. [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/208388 [citat: 22.09.2024].
12. GURGHÎȘ, A. Reprezentantul persoanei juridice în reglementările codului de procedură penală al Republicii Moldova și României. În: *Perspectivelor și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației, Ed. Volumul XI*, 6 iunie 2024, Cahul. Cahul: Tipografia „CentroGrafic” SRL, Cahul, 2024, Vol.11, Partea I, pp. 118-123. ISSN 2587-3571.
13. GURGHÎȘ, A. Sistemul măsurilor preventive aplicate persoanelor juridice. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM: științe juridice*, 2024, nr. 19, pp. 200-208. ISSN 1857-0976. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13933320>.
14. Hotărârea Curții constituționale nr. 30 din 22.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 521 alin. (2) din Codul de procedură penală (Sesizarea nr.

- 132g/2018). [online]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=677> [citat: 22.02.2023].
15. Legea nr. 1 din 06-02-2020 pentru modificarea unor acte normative. Publicat : 07-04-2020 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 101 art. 163. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121121&lang=ro [citat: 02.02.2024].
16. Legea nr. 198 din 26.07.2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat. Publicat: 05.10.2007 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 157–160, art. 614. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135569&lang=ro [citat: 21.03.2024].
17. Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative. Publicată: 02-05-2023 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Nr. 154 art. 240. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136756&lang=ro [citat: 24.01.2024].
18. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală, Partea specială, în lumina noului cod de procedură penală*. Vol.I. București: Universul Juridic, 2015. pag. 507. ISBN 978-606-673-371-7.
19. *Nota informativă la proiectul Legii pentru modificarea unor acte normative*. [online]. Disponibil: https://www.justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/2._nota_pl_modif_1_10_0.pdf [citat: 21.11.2023].
20. OSOIANU, T.; ORÎNDAȘ, V. *Procedură Penală*. Chișinău: Acad. „Ștefan cel Mare” a M.A.I. al RM, 2004. 256 p. ISBN: 9975-9835-5-3.
21. POALELUNGI, M., DOLEA, I., VIZDOAGĂ, T. *Manualul Judecătorului pentru cauzele penale*. Ediția I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.
22. Recommendation No. R (88) 18 of the Committee of Ministers to Member States Concerning liability of enterprises having legal personality for offences committed in the exercise of their activities (adopted by the Committee of Ministers on 20 October 1988 at the 420th meeting of the Ministers’ Deputies). [online]. Disponibil: <https://rm.coe.int/native/09000016804f3d0c> [citat: 24.02.2023].
23. STRETEANU, F., CHIRIȚĂ, R. *Răspunderea penală a persoanelor juridice*. București: Editura Rosetti, 2002. 222 p. ISBN 978-973-837-816-2; 973-8378-16-8.
24. UDROIU, M. *Procedură penală. Partea generală*. Ediția a 6-a. Volumul II. București: Editura C. H. Beck, 2019. 1269 p. ISBN 978-606-18-0898-4.

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI DE DOCTORAT

1. **GURGHIS, Ana (GÎRLEA, Ana)**, Gordilă, Nicolae. Procedura de examinare a infracțiunilor comise de persoane juridice, p.1055-1064. În: *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău, 2013. -1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0
2. **GURGHIS, Ana**. Provocările introducerii în legislația procesual-penală a acordului judiciar de interes public. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2024, nr. 2(69), pp. 13-17. ISSN 1857-2405; https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/208388
3. **GURGHIS, Ana**. Sistemul măsurilor preventive aplicate persoanelor juridice. The system of preventive measures applied to legal persons. În: *Anale Științifice ale Academiei "Ștefan cel Mare" al Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova*, 2024, nr. 19, p. 200-208, ISSN 1857-0976;
https://academy.police.md/wp-content/uploads/2024/10/revista_AS_nr_19_2024-1.pdf
4. **GURGHIS, Ana**. Aplicarea măsurilor asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat de persoana juridică. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2024, nr.3(70), p. 27-33. ISSN 1857-2405; https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/213790
5. **DOLEA Igor, GURGHIS, Ana**. Aspecte de drept comparat privind urmărirea și judecarea infracțiunilor săvârșite de persoane juridice. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, seria Științe sociale (Științe juridice), nr. 8(178), p. 115-120. ISSN 1814-3199
https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2025/01/13_Gurghis_Dolea.pdf
6. **GURGHIS, Ana** Aspecte conceptuale privind procedura de urmărire și judecare a infracțiunilor comise de persoane juridice. În: *Revista Universității "Dimitrie Cantemir" Univers strategic*, București, 2024, nr. 4(60), p.288-297. ISSN 2067-7464
https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/218069
7. **GURGHIS, Ana** Urmărirea penală și judecarea cauzelor privind infracțiunile săvârșite de persoane juridice în lumina prevederilor legislației Republicii Moldova. În: *Criminalistica – pilonul principal al probațiunii judiciare în procesul penal și civil*, 20-21 octombrie, București, România, 2023.
8. **GURGHIS, Ana** Reprezentantul persoanei juridice în reglementările Codului de procedură penală al Republicii Moldova și României. În: *Perspectivelor și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației*, 6 iunie, Cahul, Republica Moldova, 2024
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/213176

ADNOTARE

Gurghiș Ana. Procedura privind urmărirea penală și judecarea cauzelor în cazul săvârșirii infracțiunilor de persoanele juridice. Teză de doctor în drept la specialitatea 554.03 – Drept procesual penal. Chișinău, 2025.

Structura tezei: Introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 295 titluri, 220 pagini text de bază. La tema tezei au fost publicate 8 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: proces penal, persoană juridică, control judiciar, măsuri preventive, reprezentant legal, acord judiciar.

Scopul lucrării constă în identificarea și estimarea particularităților distincte ale procedurii de urmărire și judecare a infracțiunilor comise de persoanele juridice din perspectiva asigurării echității procesului penal.

Obiectivele studiului vizează: determinarea conceptului procedurilor speciale de urmărire penală și de judecare a unor cauze penale; cercetarea abordărilor generale privind persoana juridică; analiza reprezentării persoanei juridice în procesul penal și a modului de determinare a reprezentantului; stabilirea condițiilor de ordin procesual și competența privind urmărirea penală în cazul infracțiunilor comise de persoane juridice; identificarea particularităților anumitor acțiuni de urmărire penală în cazul infracțiunilor comise de persoane juridice; analiza măsurilor preventive aplicabile persoanei juridice; stabilirea măsurilor asigurătorii pentru repararea prejudiciului cauzat de persoana juridică; identificarea particularităților urmăririi penale în cazul încheierii acordului judiciar de interes public; analiza judecării cauzelor penale în privința persoanelor juridice; stabilirea modalității de punere în executare a pedepselor aplicate persoanelor juridice; identificarea standardelor și garanțiilor stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului privind infracțiunile comise de persoane juridice.

Noutatea științifică și originalitatea tezei se manifestă în evidențierea particularităților urmăririi și judecării infracțiunilor comise de persoanele juridice, ca urmare a unui studiu minuțios al doctrinei juridice și a hotărârilor instanțelor judecătorești. Subiectul abordat este unul de o necesitate stringentă în vederea completării doctrinei naționale cu cercetări și concluzii care vizează direct procedura tragerii persoanei juridice la răspundere penală, lucrarea fiind una de pionierat.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de cercetare constă în investigarea aprofundată a statutului juridic distinct al persoanei juridice în calitate de subiect al procesului penal, demers care a condus la clarificarea unor noțiuni și concepte utilizate atât în doctrină, cât și în practică, oferind o înțelegere mai nuanțată actorilor implicați în procesul penal. Totodată, cercetarea a evidențiat particularitățile implicării persoanei juridice în cadrul procesual penal și a permis fundamentarea teoretică a necesității diversificării cadrului normativ, prin formularea unor propuneri *de lege ferenda* adaptate specificului acestei proceduri speciale.

Semnificația teoretică. Prezenta teză de doctorat se înscrie printre puținele lucrări care analizează în mod cuprinzător procedura specială de urmărire și judecare a cauzelor ce implică persoanele juridice, acordând o atenție deosebită modificărilor recente aduse legislației procesual penale a Republicii Moldova în domeniul persoanelor juridice și elucidând particularitățile ei actuale în vigoare.

Valoarea aplicativă a lucrării. Propunerile autorului vor contribui la perfecționarea legislației procesual penale, iar recomandările practice și argumentele prezentate vor fi utile pentru practicieni, inclusiv avocați, procurori și judecători, facilitând aplicarea uniformă și corectă a normelor judiciare. În același timp, teza oferă resurse valoroase pentru teoreticieni, fiind de un real folos în procesul instructiv-educativ, în formarea inițială și continuă a specialiștilor din domeniul dreptului.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice ale tezei de doctorat au fost implementate în procesul educațional al Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova.

АННОТАЦИЯ

Гургиш Анна. Производство уголовного преследования и рассмотрении дел в отношении юридических лиц. Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 554.03 – Уголовно-процессуальное право. Кишинев, 2025.

Структура диссертации: Введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 295 источников, 220 страниц основного текста. По теме диссертации опубликовано 8 научных работ.

Ключевые слова: уголовный процесс, юридическое лицо, судебный контроль, меры пресечения, законный представитель, судебное соглашение.

Цель работы состоит в комплексном исследовании процедуры уголовного преследования и судебного разбирательства по делам о преступлениях, совершенных юридическими лицами.

Задачи исследования включают определение концепции специальных процедур уголовного преследования и рассмотрения уголовных дел; изучение общих соображений по поводу юридического лица; анализ представительства юридического лица в уголовном процессе и способа назначения представителя; установление процессуальных условий и компетенции в отношении уголовного преследования по делам о преступлениях, совершенных юридическими лицами; выявление особенностей отдельных действий уголовного преследования в случаях преступлений, совершенных юридическими лицами; анализ мер пресечения, применяемых к юридическим лицам; установление обеспечительных мер для возмещения ущерба, причиненного юридическим лицом; определение особенностей уголовного преследования в случае заключения публичного судебного соглашения; анализ судебного разбирательства по уголовным делам, касающимся юридических лиц; установление порядка исполнения наказаний, применяемых к юридическим лицам; идентификация стандартов и гарантий, установленных Европейским судом по правам человека, касающихся преступлений, совершенных юридическими лицами.

Научная новизна и оригинальность диссертации обоснованы комплексным исследованием широкого спектра актуальных вопросов и проблем в области уголовного преследования и судебного разбирательства по делам о преступлениях, совершенных юридическими лицами, в соответствии с нормами процессуального законодательства Республики Молдова и других государств, что позволяет наметить пути совершенствования национальной судебной практики в этой сфере.

Важная научная проблема, решённая в рамках исследовательской темы, заключается в углублённом изучении особого правового статуса юридического лица в качестве субъекта уголовного процесса. Этот подход способствовал уточнению ряда понятий и терминов, используемых как в доктрине, так и на практике, обеспечив более глубокое понимание для участников уголовного судопроизводства. Кроме того, исследование позволило выявить особенности участия юридического лица в уголовном процессе и дало теоретическое обоснование необходимости диверсификации нормативной базы путём выдвижения предложений *de lege ferenda*, адаптированных к специфике данной специальной процедуры.

Теоретическое значение. Диссертация представляет собой одно из немногих исследований, которые всесторонне анализируют специальную процедуру уголовного преследования и судебного разбирательства по делам, касающимся юридических лиц, с особым вниманием к недавним изменениям в процессуальном законодательстве Республики Молдова в этой области и раскрытием актуальных особенностей.

Практическая ценность работы. Предложения автора будут полезны для совершенствования процессуального законодательства; практические рекомендации и аргументы будут полезны для практиков, включая адвокатов, прокуроров и судей, способствуя единообразному и правильному применению судебных норм. В то же время диссертация предоставляет ценные ресурсы для теоретиков, способствуя образовательному процессу в начальной и непрерывной подготовке специалистов в области права.

Реализация научных результатов. Научные результаты диссертации были внедрены в образовательный процесс Юридического факультета Государственного университета Молдовы.

ANNOTATION

Gurghiș Ana. Procedure of Criminal Prosecution and Adjudication of Offenses Committed by Legal Entities. Doctoral Thesis in Law, Specialty 554.03 – Criminal Procedure Law. Chișinău, 2025.

Thesis Structure: Introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 295 sources, 220 pages of main text. 8 scientific works have been published on the thesis topic.

Keywords: criminal process, legal entity, judicial control, preventive measures, legal representative, judicial agreement.

The aim of the work is a comprehensive examination of the procedures for criminal prosecution and adjudication of cases involving offenses committed by legal entities.

The objectives of the study include determining the concept of special procedures for criminal prosecution and adjudication of criminal cases; exploring general considerations regarding legal entities; analyzing the representation of legal entities in criminal proceedings and the method of appointing representatives; establishing procedural conditions and competencies related to criminal prosecution for offenses committed by legal entities; identifying the specific features of certain criminal prosecution actions in cases involving offenses committed by legal entities; analyzing preventive measures applicable to legal entities; determining the securing measures for compensating damages caused by legal entities; specifying the peculiarities of criminal prosecution in the case of a public interest judicial agreement; analyzing the adjudication of criminal cases concerning legal entities; establishing the execution methods of penalties applied to legal entities; identifying the standards and guarantees established by the European Court of Human Rights concerning offenses committed by legal entities.

The scientific novelty and originality of the thesis are justified by the comprehensive investigation of a wide range of current issues and problems in criminal prosecution and adjudication of offenses committed by legal entities, in accordance with the procedural laws of the Republic of Moldova and other states, outlining paths for improving national judicial practice in this field.

The significant scientific issue addressed in the research field consists in the in-depth investigation of the distinct legal status of the legal entity as a subject of criminal proceedings. This approach led to the clarification of several notions and concepts used both in legal doctrine and in practice, offering a more nuanced understanding to the actors involved in the criminal process. Furthermore, the research highlighted the specific features of the legal entity's involvement in criminal proceedings and provided a theoretical foundation for the necessity of diversifying the regulatory framework, through the formulation of *de lege ferenda* proposals adapted to the specific nature of this special procedure.

Theoretical significance. The doctoral thesis is one of the few that comprehensively analyzes the special procedures for criminal prosecution and adjudication of cases involving legal entities, paying particular attention to recent amendments to the procedural legislation of the Republic of Moldova concerning legal entities and elucidating the current relevant specifics.

Practical value of the work. The author's proposals will be useful for improving procedural legislation; the practical recommendations and arguments presented will benefit practitioners, including lawyers, prosecutors, and judges, facilitating the uniform and correct application of judicial norms. At the same time, the thesis offers valuable resources for theorists, contributing to the educational process in the initial and ongoing training of legal professionals.

Implementation of Scientific Results. The scientific results of the doctoral thesis have been integrated into the educational process at the Faculty of Law, Moldova State University.

GURGHÎȘ ANA
PROCEDURA PRIVIND URMĂRIREA PENALĂ ȘI JUDECAREA CAUZELOR ÎN
CAZUL SĂVÎRȘIRII INFRACTIUNILOR DE PERSOANELE JURIDICE

Specialitatea 554.03 – Drept procesual penal

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 29.04.25
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: .

Formatul 60×84 ¹/₁₆
Tirajul 50 ex.
Comanda nr..

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. A.Mateevici, 60. Chișinău, MD 2009